

**Andrzej Matczak, Anna Małgorzata
Niżnik**

**Organizacja terytorialna przyszłego
województwa łódzkiego : wyniki
badań przeprowadzonych w sześciu
gminach rejonu sieradzkiego**

Acta Universitatis Lodziensis. Folia Geographica Socio-Oeconomica nr 1,
161-185

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Łódź, ale znacznie słabsze procentowo niż w wersji poprzedniej. Tym razem najsłabsze ciężenie wykazuje kaliska gmina Bolesławiec (43%), a najsilniejsze Działoszyn (96%). W oczach elit w tej wersji podziału Łódź nadal utrzymuje przodującą pozycję, choć oczywiście procentowo poparcie jest niższe niż w wersji 12 województw. Najsłabsze ciężenie do Łodzi w oczach elit występuje w Praszce i Bolesławcu (po 50%), a najsilniejsze również w Działoszynie (90%).

Wieluń, 25-tysięczne miasto, o starych tradycjach pełnienia funkcji administracyjnej, był siedzibą księstwa (ziemi), kasztelani, powiatu i obecnie nadal pełni funkcje siedziby władz rejonu. Ma w pełni ukształtowany charakter miejski, a starania aktualnych władz w ciągu kilku ostatnich lat przekształciły go w istną „perełkę” i niemal modelowy przykład małego miasta doskonale wykorzystującego okres przekształceń ustrojowych. Pewne kłopoty mogą się pojawić w kwestii rozrostu powierzchni zajmowanej przez urzędy, gdyż obecnie rezerwy w istniejących budynkach (odnowionych) są niewielkie. Mogą też być kłopoty z wysoko wyspecjalizowaną kadrami, gdyż od wielu lat do miasta powracają tylko nieliczni stąd wywodzący się absolwenci szkół wyższych.

Wieruszów liczący ok. 9 tys. mieszkańców tradycje funkcji administracyjnych wywodzi od 1955 r., które po 20 latach jednak utracił. Dziś miasto nie posiada nawet wszystkich instytucji rejonowych, np. o sprawach finansowych decyduje się w Kępnie. Infrastruktura miasta jest słaba, gmachy urzędów pochodzą z okresu istnienia tu siedziby powiatu i nie wydają się zbyt reprezentacyjne. Kadry są słabo wykształcone i nieliczne, mimo to woła posiadania powiatu pośród elit i mieszkańców jest bardzo silna. W przypadku, gdyby nie powstał powiat wieruszowski, zarówno miasto, jak i okoliczne gminy – ciągnąc ku zachodowi – prawdopodobnie weszłyby do powiatu kępińskiego, mniej prawdopodobna jest opcja wieluńska.

Wieluń posiada dobrze wykształconą strefę oddziaływania przekraczającą granice dwóch województw w tym zachodzącą częściowo na strefę wpływów Wieruszowa. Natomiast strefa ciężenia Wieruszowa jest bardzo mała, obejmuje kilka gmin sąsiednich, a planowany powiat będzie powierzchniowo jednym z najmniejszych niegrodzkich powiatów kraju.

ZAKOŃCZENIE

Badania ujawniły ogólnie słabą znajomość w społeczeństwie ziemi wieluńskiej aktualnych tendencji podziału administracyjnego. Niespełna połowa respondentów uznała zasadność zmiany podziału administracyjnego Polski, prawie 37% określiło ją jako niepotrzebną. Pośród elit prawie 57% jest za reformą, prawie 38% przeciw. Największe grupy zwolenników reformy zanotowano w miastach o aspiracjach powiatowych – Wieluniu i Wieruszowie.

Spośród różnych projektów reformy podziału administracyjnego nieznacznie większe uznanie zdobyła wersja trójszczebłowa z powiatem (prawie 42%), nad obecnie funkcjonującą wersją dwuszczebłową (ponad 40%). Elity cechowały się odmiennymi preferencjami, dominowali zwolennicy aktualnej formy podziału (prawie 49%) nad zwolennikami wprowadzenia powiatu (ponad 44%).

W przypadku wprowadzenia 12 województw najwięcej respondentów opowiedziało się za przynależnością do województwa łódzkiego (ponad 73%), niemal równe grupy (ponad 13%) poparły dwie inne opcje – poznańskie i katowickie. W grupie elit uzyskano dość podobny wynik – ponad 74% za łódzkim.

W przypadku akceptacji restytucji podziału kraju na 17 województw (ponad 65%) respondentów opowiada się za województwem łódzkim, znacząco mniej zwolenników zyskały opolskie (prawie 13%), poznańskie (ponad 11%) i katowickie prawie (11%). Wśród elit także dominują zwolennicy województwa łódzkiego (prawie 69%).

Na badanym obszarze ziemi wieluńskiej zdecydowanie dominują cztery ośrodki kandydujące do siedziby władz powiatowych: Wieluń (48%), Wieruszów (prawie 29%), Olesno (prawie 12%) i Kępno (prawie 6%). Niewątpliwie głównymi kandydatami są Wieluń i Wieruszów, ale gminy w województwie częstochowskim ciążą też do Olesna, a w kaliskim do Kępna.

Wylaniający się z analizy migracji stałych i czasowych mieszkańców ziemi wieluńskiej obraz ciężarów do ośrodków wojewódzkich jest niemal zupełnie odmienny od deklarowanego przez respondentów w ankietach. Żadna z badanych gmin nie posiada znaczących związków emigracyjnych z Łodzią.

Powiat wieluński powinien objąć sieradzkie gminy Pątnów, Działoszyn a prawdopodobnie także kaliskie Łubnice oraz być może częstochowskie Praszkę i Rudniki. Powiat wieruszowski, którego powstanie ogólnie należy kwestionować, może objąć z badanych gmin Galewice i Bolesławiec, w mniejszym stopniu Łubnice. Powiat Olesno może starać się o pozyskanie Praszki i Rudnik.

Wieluń posiada szeroką dobrze wykształconą strefę oddziaływania przekraczającą granice dwóch województw, w tym zachodzącą częściowo na strefę wpływów Wieruszowa. Natomiast strefa ciężarów Wieruszowa jest bardzo mała, obejmuje kilka gmin sąsiednich, a planowany powiat będzie powierzchniowo jednym z najmniejszych niegrodzkich powiatów kraju.

Marek Sobczyński

THE SPATIAL RANGE OF THE ŁÓDŹ REGION AND THE LOCAL PREFERENCES
OF THE ADMINISTRATIVE DIVISION IN THE WIELUŃ AREA
(Summary)

The research was carried out in the Wieluń area among 9 communes and towns. It dealt with social inclinations of the areas to the potential capitals voivodships (Łódź, Opole, Katowice, Częstochowa, Poznań, Kalisz) as well as to potential district chief towns (Wieluń, Wieruszów, Kępno, Olesno, Kluczbork, Pajęczno). The specific of the Wieluń area is an inclination to the Łódź voivodship and being under influence of Wieluń at the same time.

The research revealed a very poor knowledge of the inquired population on the current tendency of the administrative division. Less than a half of respondents acknowledged the need of changing the administrative division of the country, nearly 37% regarded that project as a needless. Among the establishment 57% of respondents were for the reform, about 38% were against it. The largest groups of followers of the reform were in the towns which have aspirations to become district chief towns Wieluń and Wieruszów (each 63%).

The idea of three-grade administrative division was slightly more popular (42%) than the idea of two-grade division – 40%. The opinion of the establishment was different 49% of the establishment preferred two-grade division, 44% – three-grade.

In case of the radical administrative reform (12 voivodships) most respondents declared for affiliation to the Łódź voivodship (over 73%). Two groups (over 13%) were in favour of two different options – Poznań voivodship and Katowice voivodship. The inquiry among the establishment gave very similar results. In case of acceptance of the idea of division the country into 17 voivodships most respondents were for affiliation to the Łódź voivodships. Only 13% of respondents were for Opole voivodship, over 11% for Poznań voivodship, less than 11% for Katowice voivodship. Among the establishment prevailed the adherents of the Łódź voivodship (nearly 69%).

In the matter of choice of the potential district chief town in the Wieluń area there were 4 dominate centres – Wieluń (48%), Wieruszów (nearly 29%), Olesno (nearly 12%) and Kępno (nearly 6%). Undoubtedly, Wieluń and Wieruszów are the main candidates for this function but the communes in Częstochowa voivodship inclinate to Olesno, and the communes in Kalisz voivodship inclinate to Kępno.

The picture of inclination to voivodships appearing from analysis of permanent and temporary migrations of the inhabitants of Wieluń area, is completely different from declared by respondents. None of the examined commune has strong migration connections with Łódź.

As regards inclinations to districts, the analysis of migration inclinations – permanent, temporary and oscillatory does not show so big divergences as in the case of voivodship (Tab. 5).

In recapitulation one can ascertain that the Wieluń district should definitely incorporate communes such as Pątnów, Działoszyn (the Sieradz voivodship), Łubnice (the Kalisz voivodship) and maybe Praszka, Rudniki (the Częstochowa voivodship). The Wieruszów district, which probably will not be created could incorporate Galewice, Bolesławiec and maybe Łubnice. The Olesno district can try to gain over Praszka and Rudniki.

The Wieluń influence zone is large clear it crosses the borders of two voivodship. It even encroach a bit onto Wieruszów influence zone. The Wieruszów zone is small and the planned Wieruszów district will be one of the smallest in the country.

Andrzej Matczak, Anna Małgorzata Niżnik

**ORGANIZACJA TERYTORIALNA
PRZYSZŁEGO WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO
(WYNIKI BADAŃ PRZEPROWADZONYCH W SZESĆCIU GMINACH
REJONU SIERADZKIEGO)***

Wyniki badań kwestionariuszowych przeprowadzonych wśród 600 osób oraz rzeczywiste powiązania ludności zamieszkującej sześć jednostek lokalnych zachodniej części województwa sieradzkiego stanowią treść artykułu. Badania podjęto w związku z przyszłymi zmianami podziału administracyjnego kraju.

W niniejszym artykule przedstawiono wyniki reprezentacyjnych badań kwestionariuszowych przeprowadzonych w lipcu 1996 r. nad percepcją przyszłych zmian podziału administracyjnego kraju wśród mieszkańców zachodniej części województwa sieradzkiego. Weryfikację w ten sposób otrzymanego obrazu opinii i deklaracji respondentów co do przynależności ich ośrodków lokalnych do przyszłych jednostek administracyjnych, wojewódzkich i powiatowych, przeprowadzono na podstawie badań rzeczywistych ciężarów ludności zamieszkującej badane jednostki lokalne w zakresie usług, obrotu towarowego i migracji**.

CHARAKTERYSTYKA RESPONDENTÓW

W badaniach uczestniczyło łącznie 600 osób, w każdej z badanych gmin po 100 osób (w tym dziesięć osób lokalnego establishmentu i 90 osób spośród pozostałych mieszkańców). Objęto nimi następujące gminy: Gosz-

* Wywiady i kwerendę przeprowadzili w trakcie ćwiczeń terenowych z geografii społeczno-ekonomicznej studenci II roku studiów stacjonarnych geografii w 1996 r. (T. Kos, K. Kowalczyk, M. Kowalczyk, M. Koźna, A. Krasowska, P. Krawczyk, R. Krysiak, K. Kubiak, A. Kuc, M. Kuchta, M. Lamprecht, A. Lasota, M. Lewandowska, M. Lorenczak, M. Michałus, C. Peda) pod kierunkiem A. Matczaka i A. M. Niżnik.

** Wyniki badań kwestionariuszowych opracował A. Matczak, natomiast materiały pozyskane poprzez kwerendę w szkołach i w gminnych urzędach ewidencji ludności opracowała A. M. Niżnik.

czanów, Warta, Błaszki, Wróblew, Brąszewice, Klonowa. W przebadanej populacji przeważali mężczyźni nad kobietami (odpowiednio 53,2% i 46,8%). Wśród respondentów dominowały osoby w wieku 26–45 lat, których udział wyniósł 54,3%. Drugą pod względem liczebności grupę stanowiły osoby w wieku 45–65 lat, na które przypadło 25,3%. Mniejszy już udział miało najmłodsze pokolenie „dorosłych” w wieku 18–25 lat, uczestniczące w badaniu w 16,2%. Natomiast najniższy udział wzięły osoby w wieku emerytalnym (66 i więcej lat), które stanowiły 4,2% ogółu respondentów. Odchylenia w ustalonej liczebności ankietowanych w wymienionych grupach wieku w poszczególnych gminach były stosunkowo niewielkie.

Przedstawiona struktura płci i wieku zarówno w badaniach percepcyjnych dotyczących poglądów na temat planowanych zmian podziału administracyjnego kraju, jak i w badaniach rejestrujących aktualne ciężenia mieszkańców badanych gmin w zakresie usług, obrotu towarowego i migracji jest jak najbardziej prawidłowa. Pozwala ona w dostatecznym stopniu i w sposób reprezentatywny poznać zarówno opinie na temat wyobrażanych sobie ciężarów do przyszłych ośrodków administracyjnych, jak i aktualnie istniejących, rzeczywistych związków z obecnymi i potencjalnymi ośrodkami wojewódzkimi i powiatowymi.

Pod względem wykształcenia struktura ankietowanych charakteryzuje się stosunkowo dużą nadreprezentacją – jak na warunki wiejskie – osób posiadających wykształcenie wyższe (12,8%) i półwyższe (5,8%) oraz średnie (45,0%). Osoby z wymienionym poziomem wykształcenia stanowiły łącznie 63,6% respondentów. Wynikało to częściowo z założeń metodologicznych badań ankietowych, które świadomie preferowały osoby z tych poziomów wykształcenia. Pojawia się w tym zakresie pewna prawidłowość, że gminy mające swoje centra w małych miastach lub leżące w bezpośrednim sąsiedztwie większego miasta (gminy: Warta, Błaszki, Wróblew) mają wśród respondentów większy od przeciętnego udział osób z wykształceniem średnim i wyższym, natomiast gminy wiejskie i leżące peryferyjnie w stosunku do większych ośrodków miejskich (gminy: Goszczanów, Brąszewice, Klonowa) mają wśród ankietowanych mniejszy od przeciętnego dla badanego obszaru udział osób ze średnim i wyższym wykształceniem, a jednocześnie znacznie wyższy udział osób z wykształceniem poniżej średniego.

Taka struktura wykształcenia respondentów oparta na nadreprezentacji osób ze średnim i wyższym wykształceniem – z natury rzeczy – będących bardziej „ruchliwymi” intelektualnie i przestrzennie oraz prezentujących bardziej proreformatorskie postawy, powoduje uzyskanie bardziej optymistycznych ocen co do celowości zmian podziału administracyjnego kraju, jak i zawyża liczbę rzeczywistych kontaktów całej społeczności badanych gmin z obecnymi i potencjalnymi ośrodkami wojewódzkimi i powiatowymi.

Dość charakterystyczna jest też struktura zatrudnienia ankietowanych. Obrazuje ona zachodzące w Polsce zmiany ustrojowo-gospodarcze. Z prywatnym sektorem gospodarczym było związanych na obszarze badanych gmin 45,4% respondentów, natomiast z państwowym i spółdzielczym już tylko 34,1%. Wśród badanych bezrobotni stanowili tylko 7,8%, natomiast emeryci/renciści i uczący się po 6,3%. Charakterystyczny jest też wśród respondentów niski udział rolników (15,7%). Najwyższy jest on w gminach, w których centrami są wsie (Goszczanów, Brąszewice, Klonowa) i wynosi 20–27%, a najniższy w Warcie, Wróblewie i Błazkach (5–12%). Ankietowani z trzech bardziej peryferyjnie położonych gmin: Goszczanowa, Brąszewic i Klonowej mają wśród zatrudnionych niższe udziały w sektorach: prywatnym, państwowym i spółdzielczym oraz wśród młodzieży uczącej się, natomiast wyższe wśród bezrobotnych w stosunku do trzech pozostałych gmin. Niezależnie od sygnalizowanego zróżnicowania międzygminnego w strukturze zatrudnienia respondentów, należy podkreślić, że i ta struktura w ponad przeciętnym stopniu warunkuje postawy proreformatorskie, a zatem obraz opinii na temat planowanych zmian podziału administracyjnego rysuje się bardziej optymistycznie, niżby można było się tego spodziewać w rzeczywistości przy uwzględnieniu opinii wszystkich mieszkańców badanych gmin. Wydaje się jednak, że sygnalizowane odchylenia od przeciętnej dla terenów wiejskich w zakresie struktury wykształcenia i zatrudnienia respondentów, które w sumie nie są zbyt wielkie, nie są w stanie w zasadniczy sposób zniekształcić struktury i kierunków preferencji i ciężań przestrzennych mieszkańców badanych gmin.

**WYNIKI BADAŃ OPINII CZŁONKÓW LOKALNYCH SPOŁECZNOŚCI
NA TEMAT PODZIAŁU ADMINISTRACYJNEGO KRAJU
I PRZYNALEŻNOŚCI ICH GMIN
DO POTENCJALNYCH WOJEWÓDZTW I POWIATÓW**

Zdecydowana większość respondentów (59,2%) jest zdania, że zmiany obecnego podziału administracyjnego kraju są niepotrzebne, a dalsze 13,5% ankietowanych nie ma w tym względzie zdecydowanych poglądów (tab. 1). Zaledwie 27,3% badanych uważa, że zmiana aktualnego podziału administracyjnego Polski jest potrzebna. W tym zakresie zaznacza się wyraźnie zróżnicowanie opinii pomiędzy lokalnymi establishmentem a pozostałymi mieszkańcami. Respondenci należący do lokalnego establishmentu aż w 70% uważają, że zmiany aktualnego podziału terytorialnego kraju są niepotrzebne, zaledwie 10% nie ma w tym względzie jasnego poglądu, a tylko 20% lokalnego establishmentu uważa, że zmiana obecnego podziału administracyjnego Polski jest potrzebna. Natomiast opinia pozostałych mieszkańców

badanych miast i gmin co do celowości wprowadzenia nowego podziału administracyjnego jest bardziej stonowana, aniżeli lokalnego establishmentu. Jednak nadal 58% badanych uważa zmiany podziału terytorialnego kraju za niepotrzebne, a 13,9% nie ma w tym względzie zdania. Zaledwie 28,1% ankietowanych uważa zmianę obecnego podziału administracyjnego za potrzebną.

Przedstawione opinie respondentów na temat zmian podziału administracyjnego kraju są wyraźnie powiązane z ich wiekiem i wykształceniem, a poprzez nie również z ich zawodem. Wyraźna jest tutaj ogólna tendencja, że im ankietowany starszy i gorzej wykształcony, tym w swoich opiniach na temat ewentualnej zmiany podziału administracyjnego jest bardziej konserwatywny, wyraża ogólnie opinię, iż zmiany te są niepotrzebne. I odwrotnie, młodzi respondenci, najczęściej ze średnim wykształceniem, częściej widzą konieczność zmian bądź też wypowiadają się mniej zdecydowanie (blisko 1/4 najmłodszych respondentów nie ma zdania na temat zmiany podziału administracyjnego) aniżeli starsi.

Największa liczba ankietowanych opowiada się za dwustopniowym podziałem administracyjnym kraju (tab. 1). Tacy respondenci stanowili 59,7%, dalsze 13,3% w tej kwestii nie miała zdania. Natomiast zwolennicy trójszczeblowego podziału terytorialnego, włączającego powiat, stanowili zaledwie 27% badanych. W tym zakresie wystąpiła duża rozbieżność opinii pomiędzy lokalnym establishmentem a pozostałymi mieszkańcami. Lokalny establishment w wyższym stopniu preferuje dwuszczeblowy podział administracyjny kraju, opowiada się za nim 78,3% ankietowanych, aniżeli pozostali mieszkańcy, za którym opowiedziało się 57,4% tych respondentów. Wśród lokalnego establishmentu było zaledwie 11,7% zwolenników trójszczeblowego podziału administracyjnego kraju, gdy tymczasem wśród pozostałych mieszkańców 28,7%. Stosunkowo niedużo respondentów, tak wśród establishmentu jak i pozostałych mieszkańców, nie miało w tym zakresie zdania, w granicach 10–13,7%.

Poszukując wyjaśnienia zaprezentowanego rozkładu opinii w zakresie formy podziału administracyjnego kraju, wydaje się, że należy odwołać się do struktury wieku, wykształcenia i miejsca pracy respondentów, poziomu „zurbanizowania zawodowego” gmin oraz lokalnych tradycji i związanego z tym zadowolenia lub nie z obecnego podziału terytorialnego Polski. Otóż im starsi respondenci i gorzej wykształceni, tym więcej wśród nich zwolenników dwuszczeblowego podziału administracyjnego kraju. Za trójszczeblowym podziałem opowiadają się w największym procencie (30,5–32,6%) najmłodszy badani (do 25 roku życia) oraz ci, którzy aktywnie i świadomie przeżyli okres „Solidarności” i dziś są w wieku 45–65 lat.

Respondenci, którzy uważali zmianę obecnego podziału administracyjnego kraju za niepotrzebną, na ogół nie chcieli się wypowiadać o przynależności

Tabela 1

Opinie respondentów co do celowości i formy przyszłych zmian podziału administracyjnego kraju (w %)

Gminy	Zmiana obecnego podziału administracyjnego kraju				Forma podziału administracyjnego kraju			
	potrzebna	niepotrzebna	nie wiem	ogółem	dwu- szczeblowy	trój- szczeblowy	nie wiem	ogółem
Goszczanów	22,0	58,0	20,0	100,0	51,0	27,0	22,0	100,0
Warta	44,0	45,0	11,0	100,0	48,0	45,0	7,0	100,0
Błaszki	26,0	60,0	14,0	100,0	57,0	27,0	16,0	100,0
Wróblew	26,0	58,0	16,0	100,0	57,0	18,0	22,0	100,0
Brąszewice	24,0	70,0	6,0	100,0	57,0	25,0	6,0	100,0
Klonowa	25,0	64,0	11,0	100,0	76,0	20,0	4,0	100,0
Ogółem	27,3	59,2	13,5	100,0	59,7	27,0	13,3	100,0

Źródło: Zestawiono na podstawie badań ankietowych.

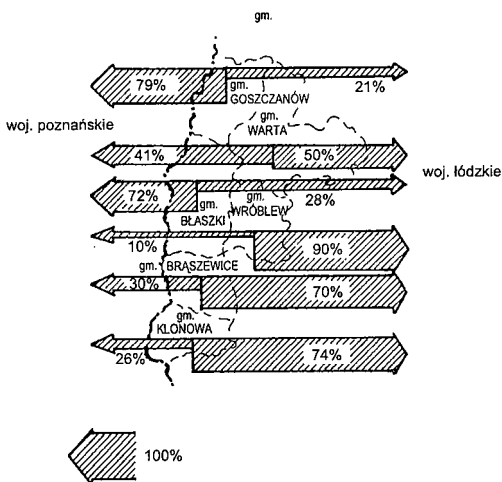
ich gmin do przyszłych województw. Jednak zdecydowanie proszeni przez ankieterów o wyrażenie w tej sprawie swojej opinii, najczęściej wskazywali oni preferowane województwo na zasadzie mniejszego zła, jeśli zmiana podziału administracyjnego nastąpi niezależnie od ich woli.

Pierwszy z wariantów podziału administracyjnego Polski przyjmuje powstanie 12 województw. W tym układzie mieszkańcy badanych gmin mogli zadeklarować przynależność do przyszłego województwa łódzkiego lub poznańskiego. Ogólnie biorąc, ankietowani w większości opowiedzieli się za przynależnością do województwa łódzkiego (56,3%). Jednak znaczna część respondentów wybrała poznańskie (42,2%). Wystąpiły tutaj duże różnice pomiędzy opinią lokalnego establishmentu a pozostałymi mieszkańcami. Otóż lokalny establishment optuje w 70% za województwem łódzkim, przy 3,3% nie mających zdania w tym względzie, natomiast za przynależnością do poznańskiego tylko 26,7%. Inaczej ten problem wygląda w opinii pozostałych mieszkańców. Za przynależnością do województwa łódzkiego opowiada się 54,7% badanych, a za przynależnością do poznańskiego 44%. Udział niezdecydowanych wyniósł tylko 1,3% i był nieistotny.

Pomiędzy respondentami pochodzącymi z badanych gmin występują w tym zakresie również znaczne zróżnicowania opinii (rys. 1). Otóż ankietowani z Goszczanowa (79%) i Błaszek (72%) wyraźnie skłaniają się do przyszłego województwa poznańskiego. W przypadku Warty rozkład opinii na ten temat przynależności do jednego z dwóch przyszłych województw jest niemal identyczny, z niewielką jednak przewagą łódzkiego. Natomiast respondenci zamieszkujący we Wróblewie (90,1%), Brąszewicach (70%) i Klonowej (74%) wyraźnie opowiadają się za przynależnością do województwa łódzkiego (rys. 1).

Opinia badanych co do przynależności ich gmin do jednego z województw w przyszłym podziale administracyjnym kraju w wariancie 17 województw praktycznie w niczym się nie różni od odpowiedzi dotyczących wariantu podziału na 12 województw. Można domniemywać, że wariant podziału na 12 czy 17 województw jest postrzegany w badanych gminach identycznie i w zasadzie nie był on przez respondentów rozróżniany.

Inny rozkład preferencji wśród ankietowanych mieszkańców sześciu badanych gmin co do przynależności do województw w przyszłym podziale wystąpił w przypadku wariantu przewidującego podział administracyjny Polski na 25 województw. W tym przypadku respondenci mogli wybierać pomiędzy województwami łódzkim i kaliskim. W 50,7% wybrali województwo łódzkie, natomiast kaliskie w 47,8%, a więc w przekroju całego badanego regionu w zasadzie opinie rozłożone były niemal równo. Można jednak zaobserwować wyraźne różnice w opiniach lokalnego establishmentu i pozostałych mieszkańców. Otóż lokalny establishment wyraźnie opowiada się za przynależnością do województwa kaliskiego (53,3%), tylko 43,3% optuje za

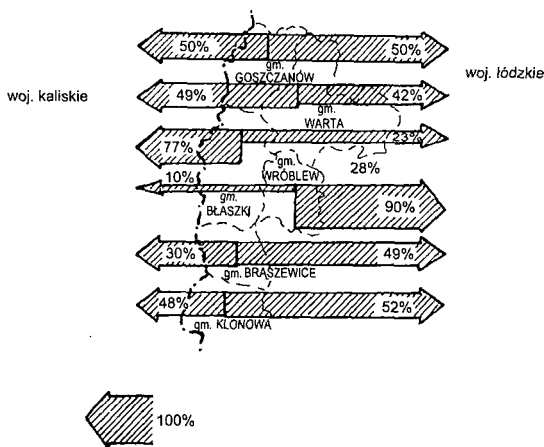

Rys. 1. Preferowana przynależność respondentów do przyszłych województw w wariantcie podziału terytorialnego Polski na 12 województw

przynależnością do łódzkiego. Tymczasem pozostali mieszkańcy preferują raczej przynależność do województwa łódzkiego (51,5%) aniżeli do kaliskiego (47,2%).

Zróżnicowanie opinii respondentów pochodzących z poszczególnych gmin jest znaczące, można wskazać tu na trzy grupy opinii (rys. 2). Jedynie lokalny establishment i mieszkańcy gminy Wróblew (ok. 90%) zdecydowanie optują za województwem łódzkim. Natomiast za przynależnością do województwa kaliskiego w mniejszym lub większym stopniu skłaniają się respondenci z pozostałych gmin. W sposób zdecydowany za przynależnością do przyszłego województwa kaliskiego opowiada się niemal w jednakowym stopniu lokalny establishment, jak i pozostali mieszkańcy gminy Błaszki. W przypadku pozostałych gmin ankietowani mieszkańcy i lokalny establishment optuje niemal w równym stopniu za przynależnością do województwa łódzkiego jak i kaliskiego, jednak z niewielką preferencją łódzkiego.

W tym przypadku można obserwować, jak w świadomości lokalnego establishmentu i pozostałych mieszkańców konkuruje postrzeganie „bliskiego i swojskiego”, ale małego Kalisza z „wielką i chyba bardziej odległą

Rys. 2. Preferowana przynależność respondentów do przyszłych województw w warunkach podziału terytorialnego Polski na 25 województw

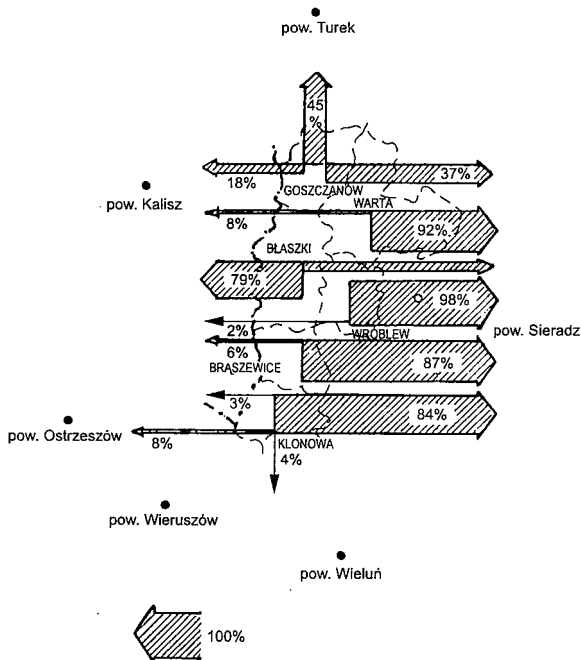
cywilizacyjnie” Łódź. Można stwierdzić, że w miarę „drobniejszego” podziału administracyjnego kraju na województwa, lokalne społeczności mocniej popierają i akceptują takie miasta jak Kalisz na ośrodki wojewódzkie.

Jak już zaznaczono, większość respondentów była przeciwna zmianom podziału administracyjnego kraju, a zwłaszcza wprowadzeniu podziału trójszczeblowego, tj. powiatów. Na zdecydowaną prośbę ankietowanych wskazywano jednak ośrodki, w których mogą powstać powiaty i do których – na zasadzie mniejszego zła – powinny przynależeć ich gminy.

Traktując respondentów ze wszystkich sześciu badanych gmin łącznie, okazuje się, że za przynależnością do powiatu sieradzkiego opowiada się ponad 2/3 ogółu ankietowanych osób (68,8%). Przyszły powiat kaliski zgromadził ok. 20% respondentów, a turecki ok. 8%. Pozostałe powiaty: wieruszowski, wieluński, ostrzeszowski wskazywane przez badanych zgromadziły odpowiednio 0,2, 1,0 i 2,2% wskazań. Bardziej zdecydowany w swoich preferencjach odnośnie do ośrodków powiatowych był lokalny establishment, który uwzględnił w swoich opiniach tylko trzy możliwości: w 74,6% wskazał na powiat sieradzki, w 18,6% kaliski i w 6,8% turecki. Pozostali mieszkańcy uwzględnili w swoich opiniach również możliwość

przynależności ich gmin do powiatów: wieruszowskiego (0,2%), wieluńskiego (1,1%) i ostrzeszowskiego (2,5%).

Opinie ankietowanych mieszkańców poszczególnych gmin na temat ewentualnej przynależności do powiatów różniły się wyraźnie od tego łącznego wzorca (rys. 3). Praktycznie biorąc można uważać, że z powiatem sieradzkim są związane tylko cztery gminy, z sześciu badanych. Mieszkańcy Warty, Wróblewa, Brąszewice i Klonowej w ponad 80% pragną, aby ich gminy znalazły się w przyszłym powiecie sieradzkim. Niewielu mieszkańców z wymienionych gmin uwzględniło ewentualną przynależność do powiatów: kaliskiego, wieluńskiego, ostrzeszowskiego i wieruszowskiego. Natomiast

Rys. 3. Preferowana przynależność respondentów do przyszłych powiatów w wariantcie trójsektorowego podziału terytorialnego Polski

lokalny establishment z tych czterech gmin w 90–100% był zdecydowany, aby ich gminy weszły w obręb przyszłego powiatu sieradzkiego. W przypadku mieszkańców i lokalnego establishmentu z Błaszek obserwowano również zdecydowane postawy, w 77,8–90,0% wykazano chęć wejścia w skład powiatu kaliskiego. W tym względzie preferencje mieszkańców gminy Błaski na rzecz powiatu kaliskiego są wyraźne i nie budzą żadnych wątpliwości. Nieco bardziej skomplikowana jest sytuacja w przypadku gminy Goszczanów. Wypowiedzi respondentów, w tym lokalnego establishmentu, w 40–45% optują za powiatem tureckim. Jednak na terenie Goszczanowa niemal równorzędna wielkościami grupa ankietowanych, łącznie z lokalnym establishmentem wypowiada się za przynależnością ich gminy do powiatu sieradzkiego (36,7–40,0%). Są także zwolennicy włączenia gminy do przyszłego powiatu kaliskiego, ale ci stanowią 17,8–20,0% ogółu respondentów. W świetle tych badań gmina Goszczanów stanowi klasyczny przykład obszaru przenikania się wpływów tych trzech potencjalnych ośrodków powiatowych, z niewielką przewagą Turku.

Interesujący jest tutaj problem czynników, które spowodowały u ankietowanych określone wyżej preferencje. Najważniejszym czynnikiem wskazującym na przynależność danej gminy do wybranego powiatu było dogodne położenie komunikacyjne potencjalnego ośrodka powiatowego. Podkreśliło go blisko 1/3 ogółu respondentów, zarówno lokalnego establishmentu jak i pozostałych mieszkańców. Drugim było przyzwyczajenie do istniejących już kontaktów z potencjalnym ośrodkiem powiatowym, wskazało go nieco ponad 1/4 respondentów. Istotnym czynnikiem była tradycja wcześniej pełnionej funkcji podziału administracyjnego oraz dobre wyposażenie potencjalnego ośrodka powiatowego w usługi. Za tymi czynnikami optowało blisko 1/5 respondentów. Pozostałe czynniki miały już tylko znikomy wpływ na wskazania przez ankietowanych potencjalnych ośrodków powiatowych.

**RZECZYWISTE POWIĄZANIA MIESZKAŃCÓW
W ZAKRESIE USŁUG, OBROTU TOWAROWEGO I MIGRACJI
Z AKTUALNYMI I POTENCJALNYMI OŚRODKAMI
WOJEWÓDZKIMI I POWIATOWYMI**

W celu weryfikacji subiektywnych opinii i deklaracji ludności badanych gmin co do przynależności ich do potencjalnych ośrodków wojewódzkich i powiatowych zbadano ich rzeczywiste powiązania w zakresie usług, obrotu towarowego i migracji.

Usługi o wysokim stopniu specjalizacji, jakie są świadczone mieszkańcom badanych gmin przez lekarzy specjalistów, prawnosądowe, kulturalne itp. w Sieradzu, są dominujące, bowiem respondenci tam zaspokajają potrzeby

kulturalne w 54,7%, a prawno-sądowe 95,7%. W tym zakresie istotną rolę odgrywa Łódź, w której realizuje swoje potrzeby od 1,2% (sprawy prawno-sądowe) do 22,4% (usługi rozrywkowo-kulturalne) respondentów. W świadczeniu specjalistycznych usług rola Kalisza i Poznania jest niewielka, łącznie realizuje w nich swoje potrzeby poniżej 10% ankietowanych. Również ośrodki lokalne świadczące wyspecjalizowane usługi (2,5–8,6%) nie są żadnym konkurentem dla Sieradza. Zróżnicowanie pomiędzy mieszkańcami badanych gmin (według miejsca ich zamieszkania) w zakresie korzystania z wymienionych usług w Sieradzu i konkurujących ośrodkach, a zwłaszcza w Kaliszu, jest niewielkie. Jedynie badani z Błaszek wyraźniej ciążą w kierunku Kalisza. Dla respondentów z pozostałych gmin Sieradz jest centrum, w którym zaspokajają oni swoje potrzeby z zakresu leczenia, prawa, kultury i rozrywki. Rola Łodzi w tym względzie jest niewspółmiernie ważniejsza dla ankietowanych z tych sześciu gmin aniżeli Poznania.

Ośrodkiem podstawowym dla dokonywania ważniejszych zakupów przez mieszkańców badanych gmin jest Sieradz (56,3% respondentów). Na drugiej pozycji znajduje się Kalisz, ale z wielokrotnie mniejszym udziałem ankietowanych (15,9%). Istotnym ośrodkiem handlowym dla mieszkańców badanych gmin jest też Łódź (9,6% respondentów). W tych trzech ośrodkach łącznie aż 81,8% mieszkańców badanych gmin deklarowało realizację ważniejszych zakupów. W obsłudze handlowej mieszkańców istotną rolę pełnią mniejsze ośrodki lokalne, takie jak własne miejscowości czy miasta rządu: Turek (4,3%), Wieluń (1,3%) i in. Natomiast w wielkich ośrodkach wojewódzkich Poznania czy Wrocławia, które są bardziej oddalone, ważniejsze zakupy dokonywane są sporadycznie (udział poniżej 1%). Pomiedzy mieszkańcami występują jednak pewne różnice. Respondenci z Goszczanowa w 22,4% dokonują ważniejszych zakupów w Turku i w 17% w pozostałych ośrodkach lokalnych, ale na Sieradz przypada 39,5%, Kalisz 13,1% i Łódź 8%. Podobnie ankietowani z Błaszek częściej dokonują ważniejszych zakupów w Kaliszu (42%) niż w Sieradzu (35%), ale różnica nie jest tu duża. Mieszkańcy czterech pozostałych gmin w ponad połowie przypadków (60,7–76,3%) ważniejsze zakupy realizują w Sieradzu. Z Łodzią jako centrum handlowym najsilniejsze związki mają gminy miejsko-wiejskie: Warta (17,8%) i Błaszki (11,1%), natomiast z okolicznymi ośrodkami lokalnymi gminy typowo wiejskie: Goszczanów (39,4%), Klonowa (21%).

Bardziej rozproszone przestrzennie są kontakty mieszkańców badanych gmin z potencjalnymi centrami województwa i powiatów w zakresie edukacji własnej lub rodziny. Ogólnie respondenci wskazali, że w 38,3% przypadków korzystali z edukacji w szkołach Sieradza, w 17,5% – w Łodzi, 7,8% – w Kaliszu, natomiast w Poznaniu tylko 2,7%. Również ważną rolę w zakresie szkolnictwa odgrywały ośrodki lokalne, które obsługiwały 1/3 zainteresowanych respondentów. Zróżnicowanie międzygminne jest podobne

jak w przypadku dokonywania ważniejszych zakupów. W kwestii edukacji Błaszki bardziej składają się do Kalisza (26,4%) aniżeli Sieradza (20,9%), ale za to wielokrotnie silniej do Łodzi (25,7%) niż Poznań (4,3%). Natomiast mieszkańcy Goszczanowa mają w większym stopniu rozproszone powiązania edukacyjne, które rozkładają się pomiędzy Sieradz, Łódź, Turek, Kalisz i pozostałe ośrodki lokalne, jednak z zaznaczającą się przewagą Sieradza (25,5%). W przypadku respondentów z pozostałych gmin przewaga Sieradza jako centralnego ośrodka edukacji jest bezsporna. W edukacji mieszkańców badanych gmin znacznie większa jest też rola Łodzi aniżeli Poznania. Respondenci z Warty w 27,7% wskazywali w tym zakresie na kontakty z Łodzią, a z Poznaniem tylko w 11,8%, podobnie było z mieszkańcami Błazek (odpowiednio 25,7 i 4,3%) i Wróblewa (33,3 i 0%).

Przedstawione ciążenia w dziedzinie edukacji uzyskane w wyniku badań ankietowych zweryfikowano dodatkowo poprzez kwerendę we wszystkich typach szkół znajdujących się na terenie badanych gmin, spisując liczbę uczniów/absolwentów i miejscowości docelowe ich dojazdów/wyjazdów do szkół specjalistycznych stopnia ponadpodstawowego oraz na studia. W 1996 r. na 478 absolwentów szkół podstawowych i uczniów szkół średnich aż 65,1% dojeżdżało do szkół w Sieradzu, do Kalisza już tylko 4,3%, Wielunia 3,8%, Turku 22,7% i Zduńskiej Woli 0,8%. Najwięcej osób z badanego obszaru wyjechało na studia wyższe do Łodzi (7,4%), Poznania (3,8%), Wrocławia (1,8%). Z sześciu przebadanych gmin tylko z gminy Goszczanów więcej osób dojeżdżało do Kalisza (13) i Turku (13) aniżeli do Sieradza (7). Z Wróblewa do szkół w Sieradzu dojeżdżało 87,5% uczniów, a z Warty 73,7%. Z gminy Błaszki 28,0% młodzieży dojeżdża do szkół w Sieradzu, 30% do szkół wyższych w Łodzi, a po 14% uczniów i studentów do Kalisza i Poznania. Podobny rozkład wyjazdów do szkół obserwowano w Klonowej, gdzie 55% uczniów dojeżdżało do Sieradza i 38% do Wielunia. Wyniki przeprowadzonej kwerendy potwierdzają dominującą pozycję Sieradza (65,1%) jako centrum kształcenia ponadpodstawowego oraz stosunkowo wysoką rangę szkolnictwa lokalnego (12,9%), głównie szkoły ponadpodstawowe o profilu rolniczym. Podkreślają również w tym zakresie blisko dwukrotną przewagę Łodzi (7,5%) nad Kaliszem (4,2%) i Poznaniem (3,8%). W układzie lokalnym występuje też duże rozproszenie dojazdów młodzieży do szkół ponadpodstawowych z Goszczanowa i Błazek, co znajduje wyraz w badaniach ankietowych. A zatem przeprowadzona w tym zakresie kwerenda potwierdza otrzymane wyniki w badaniu ankietowym.

W zakresie obsługi w proste formy usług, dojazdów do pracy, sprzedaży produktów i wyjazdów na targi, zaopatrzenia w środki produkcji i obsługi technicznej dużą rolę odgrywają ośrodki lokalne, na które przypada od

39,6% (zaopatrzenie w środki produkcji) do 78,1% (dojazd do pracy). Rola Sieradza jako ośrodka obsługi jest tu mniejsza, od 20,3% (dojazd do pracy) do 47,1% (w proste usługi). Tym niemniej Sieradz w stosunku do Kalisza i pozostałych, traktowanych pojedynczo, ośrodków lokalnych ma pozycję dominującą. Jedyne dla mieszkańców Błaszek zaznacza się w zakresie wymienionych form obsługi współdominująca z Sieradzem pozycja Kalisza. Natomiast dla respondentów z Goszczanowa pozycja Turku w porównaniu z Sieradzem jest już wyraźnie słabsza. Dla mieszkańców pozostałych czterech gmin Sieradz jest już bezspornym centrum usługowym w szerokim tego słowa znaczeniu.

Interesująco wyglądają preferencje osób w zakresie migracji stałych, przyjeżdżających i wyjeżdżających w okresie 1993–1995 z terenu badanych gmin. Dane te uzyskano w wyniku kwerendy przeprowadzonej w urzędach gmin (z wyjątkiem gminy Brąszewice). Otóż w przypadku migracji stałych decydującą rolę odgrywają ośrodki lokalne (54,8%): małe miasta i wsie, co dla terenów rolniczych jest pewną prawidłowością. Migracje mają tu najczęściej charakter rodzinny (zawieranie małżeństw itp.). Pewną rolę odgrywają też migracje dalsze, ale ich wielkość jest już mniejsza aniżeli do ośrodków lokalnych. Drugim ważnym centrum migracji stałych dla mieszkańców badanych gmin jest Sieradz (22,4%), Łódź (10,6%) i Kalisz (9,5%). Wśród tych ośrodków pozycja Sieradza jest dominująca. Analizując kierunki migracji stałych w przekroju poszczególnych gmin, widoczne jest duże rozproszenie terytorialne migracji pochodzących z gminy Goszczanowa i Błaszki oraz większa rola Kalisza aniżeli Sieradza w wymianie migracyjnej dla Błaszek. Jednak w przypadku mieszkańców obu tych gmin rola Sieradza i Łodzi jako pojedynczych centrów migracji stałych jest decydująca.

Traktując łącznie aktualne powiązania w zakresie wymienionych działalności społeczno-gospodarczych mieszkańców badanych gmin z ośrodkami centralnymi, należy stwierdzić, że najważniejszym dla ludności badanych gmin jest Sieradz, na który przypada 46,9% ogółu powiązań (tab. 2). Drugą pozycję zajmują ośrodki lokalne (34,4%), kolejne zaś miejsca ośrodków centralne w Łodzi (8,5%) i Kaliszu (7,0%). Dopiero na dalszych miejscach znajdują się: Poznań (1,2%), Turek (1,5%) i Wieluń (0,5%). Siła ciężenia ludności gmin do poszczególnych ośrodków centralnych jest zróżnicowana. W przypadku mieszkańców gminy Brąszewice i Klonowa najsilniejsze powiązania występują z Sieradzem (odpowiednio 55,6 i 55,4%) i ośrodkami lokalnymi (37,1 i 40,2%). Z pozostałymi miastami związki są już bardzo słabe; z Kaliszem na poziomie 3,9 i 0,7%, Łodzią 3,4 i 2,7%. Podobny charakter powiązań społeczno-gospodarczych mają mieszkańcy gmin Wróblew i Warta. Dominujące są tutaj powiązania z Sieradzem (odpowiednio 66 i 50,8%) i ośrodkami lokalnymi (22,2 i 28,4%), ale z dużo większym udziałem aniżeli miało to miejsce w przypadku Brąszewic i Klonowic, Łodzi

Tabela 2

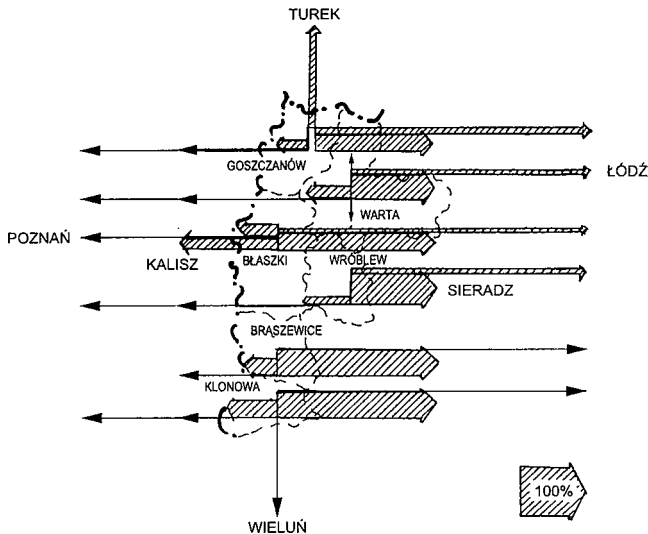
Powiązania mieszkańców badanych gmin z aktualnymi i potencjalnymi ośrodkami wojewódzkimi i powiatowymi w zakresie usług, obrotu towarowego, edukacji i migracji

Gminy	Aktualne i potencjalne ośrodki wojewódzkie i powiatowe							ogółem
	Sieradz	Kalisz	Łódź	Poznań	Turek	Wieluń	pozostałe	
Goszczanów	37,8	5,4	14,9	2,6	11,0	-	28,3	100,0
Warta	50,8	2,9	14,0	3,2	0,5	0,2	28,4	100,0
Błaszki	33,0	20,4	12,3	2,1	-	-	32,2	100,0
Wróblew	66,0	1,4	9,8	0,6	-	-	22,2	100,0
Brąszewice	55,6	3,9	3,4	-	-	-	37,1	100,0
Klonowa	55,4	0,7	2,7	0,1	-	0,9	40,2	100,0
Ogółem	46,9	7,0	8,5	1,2	1,5	0,5	34,4	100,0

Źródło: Zestawiono na podstawie badań ankietowych i kwerendy przeprowadzonej w szkołach i gminnych urzędach ewidencji ludności.

(9,8 i 14%). Natomiast dla mieszkańców gmin Błaszki (33% usług) i Goszczanów (37,8%) ośrodek obsługowy w Sieradzu ma relatywnie mniejsze znaczenie. W obu gminach prawie równorzędny udział mają ośrodki lokalne (odpowiednio 32,2 i 28,3%). Wysoką pozycję w obsłudze mieszkańców zajmuje Łódź, na którą przypada odpowiednio 12,3 i 14,9% całości obsługi ludności obu gmin, przy niskim udziale Poznania (2,1 i 2,6%). Dla mieszkańców gminy Goszczanów w zakresie zaopatrzenia w usługi istotne znaczenie ma Turek (11%), natomiast dla Błazek ośrodek centralny w Kaliszu (20,4%). Tak więc obie gminy swoje potrzeby zaspokajają w znacznym stopniu w wielu ośrodkach centralnych (rys. 4).

Dla mieszkańców wszystkich badanych gmin Sieradz w zakresie ich obsługi rzeczywistej jest podstawowym centrum, nawet w przypadku mieszkańców pochodzących z Błazek i Goszczanowa ma on podstawowe znaczenie w ich obsłudze. Drugą pozycję (poza łącznie potraktowanymi ośrodkami lokalnymi) zajmuje Łódź. Wyprzedza ona dość wyraźnie Kalisz.

Rys. 4. Powiązania mieszkańców badanych gmin z potencjalnymi ośrodkami wojewódzkimi i powiatowymi w zakresie usług, obrotu towarowego, edukacji i migracji (w %)

Jedynym tutaj wyjątkiem są mieszkańcy Błaszek, dla których Kalisz jest ważniejszym centrum usługowym aniżeli Łódź. Dopiero trzecią pozycję zajmuje Kalisz jako centrum usługowe mieszkańców badanych gmin. Turek ma pewne znaczenie dla obsługi mieszkańców Goszczanowa, dla których jest trzecim z kolei ośrodkiem usługowym. Natomiast Poznań ma już niewielkie znaczenie dla mieszkańców badanych gmin i znacznie wyprzedzają go nawet pojedyncze ośrodki lokalne.

WNIOSKI

Przedstawione wyniki badań jednoznacznie wskazują na występowanie daleko idących rozbieżności w sprawie przyszłego podziału administracyjnego kraju pomiędzy liberalnymi elitami politycznymi a lokalną opinią publiczną. Otóż badane społeczności lokalne są w większości (blisko w 2/3) przeciwne zmianom aktualnego podziału terytorialnego kraju oraz wprowadzeniu podziału trójszczeblowego. Zasadny jest więc wniosek, że aktualnie społeczeństwo badanego obszaru nie jest przygotowane do akceptacji proponowanego modelu podziału administracyjnego. Poglądy społeczne nie są czymś stałym, ulegają zmianom. Jest oczywiste, że również dla wprowadzenia nowego podziału administracyjnego Polski można z czasem, poprzez umiejętną kampanię, pozyskać większość społeczeństwa. Należy jednak mieć w tym zakresie dobre rozeznanie co do aktualnego stanu opinii publicznej.

Preferencje badanych społeczności lokalnych w zakresie przynależności ich gmin do przyszłych jednostek wojewódzkich i powiatowych są w dużym stopniu uwarunkowane rzeczywistymi ciężarami społeczno-ekonomicznymi. Nie występują w tym zakresie zbyt daleko idące odstępstwa, nawet zdecydowane optowanie mieszkańców Błaszek za Kaliszem znajduje po części swoje uzasadnienie w strukturze rzeczywistych ciężarów społeczno-ekonomicznych. Płyne stąd jednoznaczny wniosek, że propozycje (a tym bardziej decyzje) podziału administracyjnego kraju należy poprzedzić badaniami pokazującymi nie tylko aktualny stan świadomości lokalnych społeczeństw, ale przede wszystkim stan rzeczywistych powiązań społeczno-ekonomicznych ośrodków lokalnych.

Katedra Geografii Miast i Turystyki UŁ
Katedra Gospodarki Przestrzennej
i Planowania Przestrzennego UŁ

Andrzej Mateczak, Anna Małgorzata Niżnik

**THE FUTURE ORGANISATION OF THE BOUNDARIES
OF THE ŁÓDŹ VOIVODSHIP
(THE RESULTS OF RESEARCH IN SIX GMINA IN THE SIERADZ REGION)
(Summary)**

This research presents the results of a questionnaire survey carried out in June 1996 concerning the perception of the local population regarding future changes in administrative boundaries in the western part of the Sieradz voivodship (county). The commune involved were: Goszczanów, Warta, Błaszki, Wróblew, Brąszewice and Klonowa. In addition, supporting information regarding the population's use of services, education, shopping facilities, medical services, recreation and cultural facilities, together with employment and local migration patterns, were obtained from official sources. The survey interviewed 600 people in total in the six commune. In each of the latter the sample included 10 people from the local establishment, and 90 representing the remainder of the population.

Findings relating to the perceived need for boundary change were similar for both establishment and other groups, the elderly seeing little need for change and the young and educated preferring a new situation. Unskilled non-establishment interviewees preferred the status quo. Equally, both groups preferred a two-tier system of local government involving commune and voivodship rather than a three-tier system involving commune, administrative district and voivodship. No less than 78% of the establishment group and 60% of the other group selected this strategy.

Interviewees were asked their views concerning the size of Polish local government areas: whether there should be 12, 17 or 25 units, compared with the 49 voivodships at present. In the case of the first two options the majority preferred to be associated with the county of Łódź rather than Poznań. Łódź was also preferred in the case of the third option, the choice lying between Łódź, selected by 51%, and Kalisz, selected by 49% of those interviewed. Factors influencing preferences included ease of communication, established service and other links with centres and regions, and former local government boundaries.

In conclusion, it seems clear that people's preferences regarding local government boundaries are heavily influenced by socio-economic considerations.

Sylvia Kaczmarek, Jacek Kaczmarek

**POWIĄZANIA PRZESTRZENNE, SPOŁECZNE I EKONOMICZNE
W REGIONIE ŁÓDZKIM
REJON PODDĘBICE-TUREK**

W artykule przedstawiono wyniki badań terenowych nad powiązaniem regionalnymi gmin oraz stopniem przygotowania wyposażenia miast do pełnienia funkcji powiatu prowadzonych latem 1996 r. w rejonie Poddębice-Turek.

REZULTATY BADAŃ TERENOWYCH

Uwagi wstępne

Niniejsze opracowanie zawiera wyniki badań terenowych przeprowadzonych latem 1996 r. w północno-zachodnim fragmencie obszaru będącego przedmiotem analiz, czyli w rejonie Poddębice-Turek. Materiał empiryczny został zebrany przez studentów II roku geografii*.

Według opinii ankierów badane zagadnienie ogólnie spotykało się z akceptacją społeczną. Mieszkańcy na ogół chętnie udzielali odpowiedzi na zadawane im pytania, choć niektórzy z nich odmawiali obawiając się naruszenia ich prywatności. Pewna część potencjalnych respondentów nie była przekonana, że będą to badania w pełni anonimowe i odmawiała swojego udziału.

Zdecydowanie przychylniej podchodzili do ankiety ludzie lepiej wykształceni (z wyższym lub średnim wykształceniem), którzy rozumeli wszystkie pytania i mieli ukształtowany własny pogląd na zagadnienie. Natomiast respondenci z podstawowym wykształceniem nie zawsze rozumieł sens pytania i niezbędne

* W ćwiczeniach terenowych w 1996 r. brali udział następujący studenci II roku geografii: J. Gawron, T. Spaniański, M. Stanik, M. Jeziorska, A. Grzegorek, S. Pietrzak, I. Nau, J. Sztylek, J. Szymański, K. Milewska, A. Mądrakowska, E. Malus, R. Masica, J. Sylburska, J. Stefaniak, K. Maciejewska, W. Sobkowiak, A. Szczech, T. Łuczak, P. Dryk, P. Żakowski.

były wówczas dodatkowe wyjaśnienia ankietowanych. Zwłaszcza sporo wątpliwości budziły pierwsze pytania, które wymagały od respondentów wyraźnej deklaracji poglądów na temat podziału administracyjnego kraju. Dla części osób było to zniechęcające. Toteż w trakcie badań zmodyfikowano nieco sposób prowadzenia ankiety, rozpoczynając zadawanie pytań od szczegółowych (nr 8 i 9), ale dotyczących rutynowych czynności dnia codziennego ankietowanych, stopniowo przechodząc do pierwszej części ankiety, gdzie poruszano kwestie bardziej ogólne. Szczególnie zycliwie do przeprowadzanych badań odnosili się przedstawiciele grupy dobranej celowo, czyli „elity”. Udzielali oni pełnych i wyczerpujących odpowiedzi, wykazywali duże zrozumienie zagadnienia i posiadali własną, przemyślaną opinię na ten temat.

Charakterystyka obszaru badań

Badaniami ankietowymi objęto siedem gmin położonych na północny zachód od Łodzi. Pięć z nich wchodzi w skład województwa konińskiego: Dobra, Grabów, Turek, Uniejów, Świnice Warckie, natomiast dwie należą administracyjnie do województwa sieradzkiego: Pęczniew, Wartkowice. Łącznie obszar gdzie przeprowadzono badania ankietowe, ma powierzchnię: 905 km², zamieszkuje go 74 866 mieszkańców (por. tab. 1).

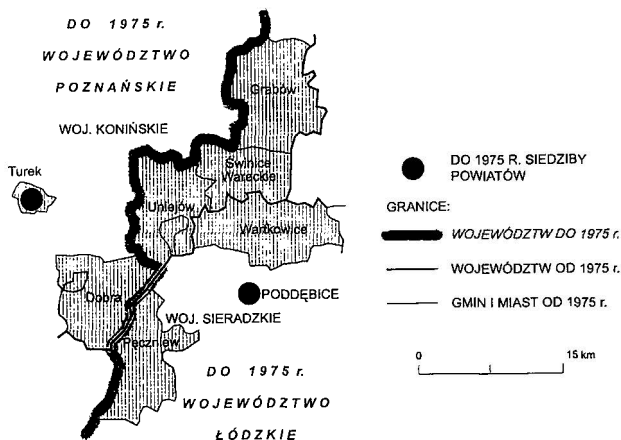
Zgodnie z przyjętą koncepcją badawczą ankiety przeprowadzano w miejscowościach gminnych, gdzie pytano przypadkowych ludzi (90 osób) oraz celowo dobranych przedstawicieli elity, stosując wskazane w programie badań kryteria.

Tabela 1

Ludność i powierzchnia obszaru
objętego badaniami ankietowymi

Nazwa gminy	Powierzchnia (km ²)	Ludność
Grabów	155	7 430
Świnice Warckie	94	4 748
Uniejów	129	8 250
Dobra	132	6 643
Turek	125	36 968
Pęczniew	128	4 143
Wartkowice	142	6 684
Razem	905	74 866

Źródło: Roczniki statystyczne województw konińskiego (1993 r.) i sieradzkiego (1994 r.).

Rys. 1 Charakterystyka obszaru badań
(źródło: M. Koter, S. Liszewski, A. Suliborski, 1996, *Delimitacja potencjalnego obszaru województwa łódzkiego. Studium wiedzy o regionie łódzkim, ŁTN, Łódź*)

Opis ankietowanej populacji

Ankietowana populacja to 700 osób zamieszkałych na terenie badań w siedmiu gminach. Wśród respondentów 54% to mężczyźni. W podanych czterech przedziałach wiekowych najliczniej reprezentowana jest grupa osób w wieku 25–45 lat (54% ankietowanych), następnie miejsce zajmuje grupa wiekowa 45–65 lat (28%). Najmniej liczna jest wśród ankietowanych grupa osób w wieku ponad 65 lat – stanowi ona zaledwie 4% ankietowanej populacji.

Kategoria wykształcenie respondentów wykazuje najwyższą wartość dla poziomu: średnie – legitymuje się nim 41% ankietowanych. Drugie miejsce w kolejności zajmuje grupa osób z wykształceniem zawodowym (28%). Nieomal te same wartości osiągnęły dwie kategorie wykształcenia: wyższe (12,5%) oraz podstawowe (13%).

Zatrudnienie ankietowanych określało siedem wyróżnionych w ankiecie kategorii. Najczęściej respondenci podawali, iż są pracownikami najemnymi sektorów państwowego (37% osób) lub prywatnego (16%). Właściciele prywatnych firm to 12% badanej grupy, właściciele gospodarstwa